

The relationship between logical levels and instrument education

Özlem ÖMÜR*

ABSTRACT. Music, due to its significant functions in people's lives, has always been a highly effective educational tool. Through music education, an individual is expected to develop healthy and balanced identity and personality, a happy, peaceful and successful life, and to establish good communication with the people around himself/herself. At this point, it is important to consider and focus on the individual's personal development and change, and his/her personal beliefs and values. The effects and consequences of these aspects on the process of personal development should be observed closely, and it is argued that doing so is very plausible in the process of instrument education, which is one of the fundamental areas in music education. This study investigates the relationship between logical levels model, including environment, behavior, capability, beliefs and identity levels, and instrument education.

Keywords: Instrument education, logical levels.

---

*Assist. Prof. Dr., Ankara University, State Conservatory, Ankara, Turkey. E-mail: omrozlem@hotmail.com

SUMMARY

Purpose and Significance: The aim of this study is to present the impact of some levels, such as environment, behavior, capability, beliefs, and identity, on the students during instrument education, and offer some solutions to some possible problems that may occur related with those levels. This study is also significant in that it is the first one to analyze the impacts of such levels on music education.

Method: In this research literature review has been used. The related data has been analyzed and the relationship between logical model and instrument education has been studied.

Results: In the study, logical levels which contribute to and somehow affect an individual's personal growth have been analyzed and some problems that might have been encountered during this process have been focused on. According to this, the results are:

- The environment, which is the first factor, is highly significant in an individual's adaptation to it. If the student has some problems regarding this level, it may be reflected on the other levels as well.
- Unless the reasons that may hinder the behavior are studied, and unless on which level they occur is determined, it will never be sufficient to try to change the behavior to solve the problem.
- The resource of the problem in the capability level is actually rooted in the other levels. Unless the student is highly motivated and has a very positive attitude towards the instrument and his/her skill to play it, he/she will probably limit his/her potential and may harm his/her self-confidence.
- The beliefs that the student has are the most vital level which will guide him/her to success. If the student has some sort of beliefs that will discourage him/her from going forward, it will probably lead to failure.
- Since identity is the last in the line, it is the most significant level that shape and determine one's personality changing. How the student defines himself/herself is very crucial matter and it is needed to be taken into consideration. If the student has problems, the negative feelings related with the instrument he or she is playing will be expressed through some statements like "I am not a good violin player".

Discussions and Conclusions: In this study, the effects of logical levels, such as the environment, behavior, capability, beliefs, and identity, on one's personal growth and change during instrument education have been analyzed. Each of these levels has been explained individually and their significance in instrument education have been considered, and their possible effects on students have been highlighted. During instrument education, it is vital to listen to the students carefully about the types of problems that they may encounter and, also, on which levels they face such problems should be noted. Also, their attitudes and behaviors should be observed closely, and the teachers should be knowledgeable about these levels and be able to guide their students accordingly.

Mantıksal Düzeyler ile Çalgı Eğitimi Arasındaki İlişki

Özlem ÖMÜR*

ÖZ. Müzik, insan yaşamındaki işlevlerinin önemi nedeniyle, her zaman etkili bir eğitim alanı olmuştur. Müzik eğitimi yoluyla bireyin sağlıklı ve dengeli bir kişilik ve kimlik geliştirebilmesi, yaşamda mutlu, barışçıl, huzurlu ve başarılı olabilmesi, belli bir yeterlik düzeyine ulaşabilmesi ve çevreyle uyumlu bir iletişim kurabilmesi beklenir. Bu noktada bireyin kişisel gelişimine ve değişimine, inançlarına ve değerlerine yönelik düzeyler üzerinde durmak gerekir. Bu düzeylerin kişisel değişim sürecinde yarattığı etkileri birebir gözlemlemenin, yine birebir gerçekleştirilen ve müzik eğitiminin temel alanlarından biri olan “çalgi eğitimi” sürecinde mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, çevre, davranış, yetenek, inanç ve kimlik düzeylerini içeren, mantıksal düzeyler modeli ile çalgı eğitiminin ilişkisi ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çalgı eğitimi, mantıksal düzeyler.

---

*Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Ankara, Türkiye. E-posta: omrozlem@hotmail.com

GİRİŞ

Müzik, insan yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Daha anne karnındayken başlayan insan- müzik ilişkisi, insanın tüm hayatı boyunca süren bir ilişkidir. Dolayısıyla müzik, insanın hem fiziksel hem sosyal hem de ruhsal yaşamı üzerinde etkiye ve işleve sahiptir. Bu etki ve işlev nedeniyle müzik, aynı zamanda önemli bir eğitim alanıdır.

Bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme ve geliştirmede en etkili süreçlerin başında eğitim gelir. Müzik eğitimi de güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından biridir (Uçan, 1994:14). Müzik eğitimi en yalın ve öznlü anlamıyla, bireyin müziksel davranışında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma sürecidir.

Uçan (1994: 25)'a göre, müzik eğitimi yoluyla, bireyin davranışındaki değişimler toplumu etkilerken, toplumdaki değişimler de bireyi etkiler. Bireyin toplumsal, kültürel ve müziksel çevresiyle etkileşim ve iletişiminin daha sağlıklı, daha etkili ve daha verimli olması beklenir. Bu düşünceden yola çıkarak çevrenin, bireyin yetişmesi ve gelişmesinde temel boyut olduğu söylenebilir.

Aynı kültür içerisinde bile çevre, bireylerin yaşamlarındaki en önemli değişkendir. Çevre, davranışları düzenlemede, kapasiteyi, inançları belirlemede ve kimlik oluşturmada en temel rolü oynamaktadır. (Biçer 1999: 116) Bu bağlamda müziğin kişisel işlevi, bireyin içinde yaşadığı doğal, toplumsal ve kültürel çevreye duyarlılığının artmasına, gelişmesine ve derinleşmesine olanak sağlamaktır. (Uçan, 2005: 26) Belli toplumsal çevreler içinde yaşayan insanlar, dış çevreden aldıkları etkileşim ve kendi içsel dinamiklerinin sağladığı yardımlarla zengin içsel yaşantılar geçirirler. (Günay, 2006: 78) Bu aşamada, müziğin, bireyin devinimlerini dengeleme, fiziksel, devinişsel ve duyuşsal yönlerden davranışlar geliştirmesine yardımcı olma işlevi önem taşır. Müziksel davranışlar kazanan birey, belli bir yeterlik ve yetkinlik düzeyine erişebilmek için müziksel yeteneklerini keşfetmeli ve onları geliştirebilmelidir. Müziğin bu noktadaki işlevi ise, bireyin bilişsel- duyuşsal ve devinişsel yeteneklerini geliştirmesine katkıda bulunmaktır. (Uçan, 2005: 25)

Bütün bu süreç içerisinde müziğin, insan duyguları üzerinde de güçlü bir etkisi vardır. Bireyin, müziğe olan inancı yaşadığı duygularla şekillenir. Birey, kendi üzerindeki etkileri doğrultusunda, müziğe yönelik bir inanç geliştirir. Müziğin insan yaşamına kattıkları ve insanın müzikle kendini ne şekilde ifade ettiği bu noktada önem kazanır. Bireyin müzikle kendini ifade edebildiğine inanması, bu açıdan büyük bir ruhsal doyum getirir. Böylelikle müzik, ruhsal ve duygusal gelişime katkı sağlayarak önemli bir işlev gerçekleştirmiş olur.

Bireyin sağlıklı bir ruhsal yapıya sahip olması, kişilik gelişiminde ve kimlik oluşumunda büyük önem taşır. Müziğin en önemli kişisel işlevlerinden biri, bireyin kendini tanımasına, özgüvenini arttırmasına, kişiliğini geliştirmesine olanak sağlamak ve katkıda bulunmaktır. (Uçan, 2005: 25)

Müzik eğitimi sürecinde, tüm bu işlevler doğrultusunda bireyin değişimi ve gelişiminin en kolay gözlemlenebileceği alan, çalgı eğitimi alanıdır. Çünkü çalgı eğitimi, birebir gerçekleştirilen bir eğitimidir. Uslu (2006) 'ya göre çalgı eğitimi, insanın kendisini yakından tanıyabilmesi, var olan yeteneklerini anlayabilmesi, eğitim aracılığıyla mevcut becerilerini geliştirip, yeni beceriler elde edebilmesi ve bu sayede kendisini gerçekleştirebilme şansı veren bir uğraş olmasından dolayı müzik eğitiminin önemli bir koludur. Bu eğitim, aynı zamanda, psikolojik boyutları ağır basan, kişisel gelişime etkisi yadsınamayacak bir eğitimidir.

Çalgı eğitimi, bireyin fiziksel yapısıyla ve psiko- motor gelişimiyle çok yakından ilgili olması ve uzun bir sürece yayılması nedeniyle, gerek mesleki gerekse genel eğitim çerçevesinde, ağırlıklı olarak çocukluk ve gençlik yıllarını kapsayan bir eğitimidir. Dolayısıyla, bu eğitim süreci, öğrencinin kişisel gelişimi ve değişiminin en yoğun yaşandığı devreyi içermektedir. Çalgı eğitimi sürecinde, öğretmenin öğrenci ile olan doğru iletişimi, eğitimi sağlıklı kılan en önemli faktörlerdendir.

Öğrencinin kurduğu cümleler, aslında onun ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını algılamak, sorunlarının nereden kaynaklandığını bulabilmek açısından büyük önem taşır. Bu nedenle, öğrenciyi dikkatli dinlemek ve söylediklerini doğru algılayarak sorun yaşanan noktayı bulup çözüm üretmek, bir eğitimcinin en önde gelen ve en çok dikkat etmesi gereken konulardan biridir.

Özellikle mesleki çalgı eğitimi sürecinde öğretmenler sıklıkla, öğrencilerinden soruna yönelik şu cümleleri duyarlar:

- Çalışmak için okula geldiğimde boş oda bulmakta zorlanıyorum
- Çalgıma yeterince çalışmıyorum
- Keman, vs., çalma konusunda yeteneksizim
- Bu eseri çalmayı başaramayacağımı düşünüyorum
- Ben kötü bir piyano, vs., öğrencisiyim

Bu olumsuz cümlelere dikkat edilecek olursa, her bir cümlenin, dolayısıyla her bir sorunun başka bir boyutta yaşandığı ve o boyutu ifade ettiği anlaşılabilir. Örneğin, ilk cümlede, öğrenci, kendisi dışında, çevre kaynaklı bir sorundan bahsederken, ikinci cümlede tamamen kendi davranış eksikliğinden kaynaklanan sorunu dillendirmektedir. Üçüncü cümle, öğrencinin kendini yeteneği doğrultusunda nasıl değerlendirdiğini, dördüncü cümle de inancına ait olumsuzluğu ortaya koymaktadır. Son cümlede ise

öğrenci, kendini “kötü öğrenci” kimliği içinde gördüğünü ifade etmektedir. Tüm bu farklı boyutlarda yaşanan sorunları tanımak, tanımlamak ve öğrenciye doğru noktadan ulaşmak gerekir. Bu konuda, eğitimci ve Nöro Linguistik Programlama danışmanı Robert Dilts’in kişisel değişim çalışmaları için hazırladığı ve “mantıksal düzeyler” adını verdiği model, yol gösterici niteliğindedir.

Bu çalışmada, Nöro Linguistik Programlama’da yer alan bu modelin içerdiği düzeylerin çalgı eğitimi ile ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada, değişim düzeylerinin çalgı eğitimi sürecinde öğrenciler üzerindeki etkisini ele alan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, konuya ilişkin ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir.

Mantıksal Düzeyler

Antropolog, sibernetik ve iletişim teorisi düşünürü Gregory Bateson, öğrenim ve iletişim düzeylerinin değişimlerinin bir hiyerarşisi olduğunu ve bütün ilişkilerin dinamik bir süreç içerisinde hareket ettiğini vurgulamaktadır.(Biçer, 1999: 123)

Eğitimci ve Nöro Linguistik Programlama danışmanı olan Robert Dilts, Bateson’un bu teorisinden yola çıkarak bir model geliştirmiş ve bu modele “Mantıksal Düzeyler” adını vermiştir. Bu modele göre insan beyni ve biyolojik sistemi, belirli birkaç düzeyde organize olmuştur. Dolayısıyla var olma ve düşünmenin farklı düzeyleri vardır. Davranışları değiştirmede ya da kimlik oluşturmada bu düzeyler devreye girer. Mantıksal düzeyler şunlardır:

- Çevre
- Davranış
- Yetenek
- İnanç
- Kimlik

Düzeylerin en temelinde “çevre” vardır. Çevre düzeyi, insanın kendi dışındaki sınırlarını oluşturur. İnsan, davranışları yoluyla çevresini şekillendirir. Davranışlar, yeteneklerin tanımlanmasını sağlar. Yetenekler, inançlar yoluyla şekil alır. İnançlar da oluşturulan kimlikle ilişkilidir. (Dilts, 1990: 1)

Dilts’in geliştirdiği bu model, kişisel değişim, eğitim, iletişim gibi pek çok alanda etkili olmaktadır. Örneğin, Revell ve Norman (1997) ,bu modelden dil öğrenimi üzerinde yararlanmış ve bir eğitimci olarak, modelin içerdiği düzeylerin, öğrencinin öğrenmesine destek oluşturduğunu bilmenin önemini vurgulamışlardır. Knight (1999: 204), modelin iş yaşamı üzerindeki önemi üzerinde durmuş, düzeyler dikkate alınmadığı takdirde, kişisel

değişimin sağlanamayacağını ve kalıcı sonuçlar elde edilemeyeceğini belirtmiştir.

O'Connor ve Seymour (1994), modelin öğrenme üzerindeki etkilerine değinmiş ve öğrenmenin, adı geçen farklı düzeylerde gerçekleştiğini savunmuşlardır.

Mantıksal düzeyler içinde yer alan beş düzey aşağıda açıklanmış, bu düzeyler, çalgı eğitimiyle ilişkisi ve çalgı eğitimi sürecinde öğrenci üzerindeki etkileri açısından kısaca ele alınmıştır. Ayrıca, çalgı eğitimi sürecinde öğrencilerin belirtilen düzeyler çerçevesinde karşılaşılabilecekleri problemlere değinilmiş ve bazı çözüm önerileri sunulmuştur.

Çevre Düzeyi

Çevre düzeyi, temel ihtiyaçlar düzeyidir. Bireyin ailesi, okulu ve içinde bulunduğu sosyal yapı çevreyi oluşturur. Müzik eğitimi sürecinde çevrenin yarattığı etkinin olumlu mu olumsuz mu olduğunu anlamak için, öğrencinin çevreyle uyumuna dikkat etmek gerekir. Çünkü eğer öğrenci eğitim için bulunduğu çevreye ayak uyduramaz ya da sürekli sorunlarla karşılaşır, daha üst boyutlarda da sorun yaşamaya ve zorluk çekmeye başlar.

Öğrenci, bulunduğu ortamı severse, o ortamda bulunmaktan mutluydu ve ortam ona ihtiyaçlarını sağlarsa, çevre düzeyinde problem yaşanmaz. Ancak bunların gerçekleşmemesi ya da eksikliği durumunda çevre düzeyinde sorun yaşanacaktır. Örneğin, öğrencinin, okulda çalıştığı odanın soğukluğundan, çalıştığı enstrümanın akordunun bozuk olmasından ya da yan odadan gelen piyano sesi nedeniyle kendi çalışmasına konsantre olamamasından yakınması, onun, çevre düzeyine yönelik sorunlar yaşadığını gösterir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli şey, sorun hangi düzeyde yaşanıyorsa, onu bir üst düzeyde çözmenin gerekli olduğudur. Çünkü bir üst düzeye çıkmadan problemi görmek mümkün değildir. (Dövcü,2001: 185) Öğrenci, “Yan odadaki gürültü nedeniyle kendi çaldığımı duyamıyorum” dediğinde, “Sen yaparsın” gibi bir karşılık alırsa, bu, yetenek düzeyinde verilmiş bir yanıt olur ve sorunu çözmez. Ama öğrenciye, diğer odadaki çalışanları daha sessiz olmaları için uyarması konusunda öneride bulunmak, ona, bir üst düzey olan davranış düzeyinden seslenmek anlamına gelir ve bu durum çözümü daha kolaylaştırır.

Başka bir örnek üzerinde durmak gerekirse; örneğin, öğrenci, çalgı sınavlarında yaşadığı heyecanın nedeni olarak sınav komisyonunu işaret ediyorsa, çevre düzeyinde düşünüyor ve kendini kısıtlıyor demektir. Bu durumda, öncelikle öğrenciyi bulunacağı ortam konusunda rahatlatmalı, komisyonun beklentileri ve nelere dikkat ettiği üzerine bilgi vermeli ve öğrenciyi bu yönde çalışmaya, yani davranış düzeyine geçmeye

yönlendirmelidir. Ayrıca öğrenciye, çalgı eğitimi sürecinde çevresinde kendisini olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin neler olduğunun sorulması, çevre düzeyinde yaşanan bir sorun varsa bunun açığa çıkmasını sağlayacak ve aynı zamanda bu sorunun diğer düzeyleri nasıl etkilediğini de ortaya koyacaktır.

Davranış Düzeyi

İkinci düzey olan davranış düzeyi, kişinin çevre açısından kimliğini belirleyen düzeydir. Kişi, davranış düzeyinde hareketlerle ve yaptıklarıyla kendini daha kolay ifade eder. Çalgı çalma da, kişinin kendini ifade edebileceği davranış türlerinden biridir.

Çalgı çalma, öğrencinin bedensel koordinasyon, zamanlama, hafıza ve konsantrasyonunu geliştirmeye yardımcı olur. Kendine bir kimlik oluşturmasında ve sosyal ve duygusal olgunlaşmasında önemli role sahiptir (Özmenteş, 2005).

Öğrencinin davranışları, onun çevresi, yeteneği, inançları ve kişilik değerleri ile yakından ilgilidir. Bu nedenle, sadece davranış düzeyinde gerçekleşecek bir değişim, fazla etkili olmayacaktır. Örneğin, öğrenci kendisinden beklenen “çalgısına çalışma” davranışını gerçekleştirmediğinde, ondan daha fazla çalışmasını isteyerek yalnızca davranışı değiştirmeye çalışmak, geçici bir süre için etkili olabilir ancak kesin bir çözüm yaratmaz. Bu noktada öncelikle davranışı engelleyen nedenler araştırılmalı ve bu nedenlerin hangi düzeyden kaynaklandığı tespit edilmelidir. Sorunun kaynaklandığı boyutta gerçekleştirilecek değişiklik, otomatik olarak davranışlara yansiyacak ve çözüm sağlanacaktır.

Öğrenci eğitimciye, “Kendi kendime çalarken oluyor ama sizin yanınızda çalamıyorum” dediğinde, bunun altında bir başkasının yanında çalamama, yani çevre düzeyinde yaşanan bir sorun olabileceği gibi, öğrencinin, iyi çalamazsa mutlaka yargılanacağı konusunda geliştirdiği bir inanç da olabilir. Böyle bir durumda sorunun hangi düzeyden kaynaklandığı bulunarak, öğrenciye o düzey üzerinden yardımcı olmak gerekir.

Yetenek Düzeyi

Yetenekler, zihnin oluşturduğu plan ve stratejiler yoluyla, davranışlara rehberlik ve yön verirler. (Dilts,1998: 195) Bu düzey, bireyin sahip olduğu beceri ve kapasitenin seviyesini gösterir. Bir çalgı çalabilmek, kendi başına bir yetenektir. Ancak diğer bazı yetenekler gibi, çalgı çalma yeteneği de içinde birçok başka yeteneği barındırır. Çalgıya fiziki uyum sağlayabilme, çalgının gerektirdiği teknik yeterliliği edinebilme, yorumlamada müzikal

algıyı geliştirebilme gibi yetenekler çalgı eğitimi sürecinde, öğrenciden beklenen yeteneklerdir.

Yetenek düzeyi, bireyin motivasyonu ile çok yakından ilgili bir düzeydir. Dolayısı ile, çalgı eğitiminde öğrenciyi doğru motive etmek, onun çalgısıyla bütünleşmesine yardımcı olmak, gerekli teknik donanımı üzerinde hassasiyetle durmak ve müzikal algısını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak, öğrencinin motivasyonunu arttırarak, kendine güvenmesini ve çalgı eğitiminde yeterli düzeye ulaşmasını, yeteneğine inanmasını sağlayacaktır.

Yetenek düzeyinde unutulmaması gereken şey, yeteneğin kişisel gelişimde önemli bir yere sahip olduğu ama bu boyuttaki sorunların çoğunlukla diğer düzeylerden kaynaklandığıdır. Pek çok yetenekli öğrenci, kendi kimliklerini yanlış yapılandırmaları, yanlış inançları ve davranışları nedeniyle gerçek yetenek düzeylerine ulaşamamaktadır.

Çalgı eğitimi sürecinde, öğrencilerin “Yapamam”, “Başaramam”, “Bu eser benim için çok zor”, “Çalamam” gibi ifadelerle kendi yetenek ve kapasitelerini kısıtladıkları sıkça görülmektedir. Öğrenci negatif düşüncelerle yapabileceği şeylerden uzaklaşabilir ve kendini yanlış yönlendirebilir. Bu nedenle, böyle bir durumda öncelikle, öğrencinin, yeteneği konusunda negatif düşünceler oluşturmasına neden olan etkenler belirlenmelidir. Böylelikle yetenek düzeyinde öğrencinin kendini yeterli algılamasına ve pozitif düşünceler üretmesine yardımcı olmak kolaylaşacaktır.

İnanç Düzeyi

Birey, bu düzeyde “niçin” sorusuna cevap arar. “Bunu öğrenmeme gerek var mı?”, “Bu kadar çok çalışmama değer mi?” gibi sorular ve sorgulamalar bu boyutta oluşur. Eğer bireyin kendine sorduğu soruya verdiği cevap olumsuz olursa, eylemi davranış düzeyinde gerçekleştiremez. (Dövecü, 2001: 184)

Bir insanın bir hedefe ulaşmak yolundaki inançları birkaç boyutta düşünümlenebilir. Ya hedef ulaşmaya değmez bir hedeftir, ya davranış kişiye uygun değildir ya da kişi o hedefi hak etmediğini düşünüyordur. Kişinin, davranışının kendisini o hedefe taşıyıp taşımayacağı konusundaki inancı zayıfsa, kişi, hedefe ulaşamaz.

İnançlar tecrübelerle beslenir ve genellemeye gidilir. Kişi, yapamadığı örnekleri daha çok hatırlar. Bu durumda, kişi, bir ortamda birden fazla kez başarısız olmuş ya da olumsuz düşünceler üretmişse, bu durum o ortama yönelik negatif inancın yerleşmesi için yeterlidir. Örneğin, çalgı sınavına giren ya da konsere çıkan bir öğrenci, salona/ sahneye adımını ilk attığında sınav komisyonu/dinleyiciler kendisine bakıyor diye çalamayacağına yönelik

bir inanca kapılarak başarısız olabilir. İkinci kez, aynı ortamda başarılı olsa da, üçüncü kez, yine aynı ortamda sorun yaşarsa sadece negatifleri alır ve yapamadığına inanır.

Çalgı eğitimi sürecinde, öğrencilerin hangi inançlarının kendilerini engellediğini, hangilerinin başarıya ulaştırdığını belirlemek çok önemlidir. Okul ortamında öğrencinin başarıya ulaşmasını engelleyebilecek inançlar şu şekilde sıralanabilir:

- Alınan sonuçları sadece iyi veya kötü olarak görüp, ortadaki seçenekleri gözardı etmek
- Belli bir davranış ya da düşüncede takılıp kalmak ve başka seçeneklerin de varolabileceğini görememek
- Kendisi için değil, başkaları için çalışmak
- Sadece yaşadığı olumsuzluklara ve yaptığı hatalara saplanıp kalarak güvensizlik ve başarısızlık duygusu içinde yaşamak
- Kendi sorumluluklarını dikkate almayıp, çevresinin kendine uymasını ve değişiklik göstermesini beklemek
- Her konuda ve daima mükemmeli yakalamaya çalışmak (Yüksel,2001: 90).

Öğrencinin bu ve bunun gibi inançlar taşıması, onu yaşamı boyunca sürekli olarak engelleyerek, kendine olan güvenini yitirmesine neden olabilir. Bu durumda eğitime düşen görev, öğrencinin, özgüveni yüksek ve başarılı bir birey olabilmesi için kendisine güç kazandıracak inançlara sahip olmasına yardımcı olmaktır.

Eğer öğrenci, neyi nasıl yapacağını bildiği halde yine de yapamıyorsa, bu durumda çözümlü, öğrencinin kimlik düzeyinde aramak gerekir (Dövcü, 2001: 185).

Kimlik Düzeyi

Kimlik, değişimin oluşumunda ve kişinin gelişiminde en önemli çekirdek değer olarak kabul edilir. Kimlik düzeyi, kişinin inanç ve değerlerini, inanç ve değerleri yetenek ve kapasitesini, yetenek ve kapasitesi davranışlarını, davranışları da içinde bulunduğu çevredeki benliğini oluşturacaktır (Biçer,1999: 122).

İnsanlar, neyi yapabildiklerini ya da yapamadıklarını kimlikleri şeklinde tanımlama eğilimindedirler. (Dilts ve Epstein,1995: 9) Öğrencilerin kurdukları cümlelere dikkat edilecek olursa bu durumu tespit etmek kolaylaşır. Örneğin, öğrenci kendisini, “Ben piyanoyu iyi çalamıyorum” yerine “Ben kötü bir piyano öğrencisiyim” cümlesiyle, kimlik boyutunda ifade eder.

Bu düzeyde, kişinin kimliği ve hayattan beklentileri önem taşır. Eğitim ortamında, bu düzeyde önemli olan, öğrencinin kendini ne şekilde tanımladığı ve nasıl algıladığıdır. Öğrencinin kendini algılama şekli, daha alt boyutları etkilediği için büyük önem taşır. “Ben çalgımda başarısız bir öğrenciyim”, “Ben çok iyi bir viyolonselciyim” gibi tanımlar, öğrencinin kendini kim olarak gördüğünü ortaya koyar.

İletişim ortamında konuşulan dil ve beden dili hangi boyuttan bahsedildiği konusunda ipuçları verecektir. Öğrencinin konuşmaları dikkatle dinlenirse, onun sorunlarını, isteklerini ya da mutluluklarını hangi düzeyde iletmeye çalıştığı rahatlıkla anlaşılacaktır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Müzik eğitiminin en temel alanlarından biri olan çalgı eğitimi, öğrencinin kişisel değişim sürecini birebir gözlemlemek ve bu değişim sürecinde hangi düzeylerin etkili olduğunu belirlemek açısından en önemli eğitim alanlarından biridir. Araştırmada, mantıksal düzeyler modeli içinde yer alan beş düzeyin çalgı eğitimiyle ilişkisi ve öğrenciyi ne şekilde yönlendirdiği ele alınmıştır.

Öğrencinin kişisel gelişimi ve değişimi sürecinde etkili olan en alt düzey “çevre”dir. Öğrencinin ailesi, arkadaşları, okulu, eğitimi sürecinde onun çevresini oluşturur. İkinci düzey olan “davranış” düzeyi, öğrencinin çevre tarafından görülen ve değerlendirilen özellikleridir. Bu düzey, daha üst düzeylerle yakından ilişkilidir. Öğrencinin davranışları, onun yeteneği, inançları ve kimliğiyle bağlantılıdır. Üçüncü sırada yer alan yetenek düzeyi, çalgı eğitiminde büyük önem taşır. Bu boyutta öğrencinin motivasyonu, kendine yönelik olumlu / olumsuz düşünceleri öğrencinin yeteneğine yön verir. Öğrenci çalgı eğitimine ilişkin olumlu düşüncelere sahipse, yeteneğini ön plana çıkararak başarılı olabilir. Ancak, eğitim sürecine ilişkin taşıdığı en ufak bir negatif düşünce bile onun yetenek ve kapasitesini kısıtlamasına neden olur.

İnanç düzeyi, öğrencinin davranışına etki eden en önemli düzeylerden biridir. Öğrenci yapabildiği ve başarılı olduğunu düşündüğü konularda kendine inanır ve olumlu inançlar oluşturur. Yapamadığı konularda ise çoğunlukla kendine inanmaz ve olumsuz inançlar oluşturarak kendi kendini engeller. Öğrencinin olumsuz inançlar taşıması, onu yaşamı boyunca sürekli olarak engelleyerek, kendine olan güvenini yitirmesine neden olabilir. Bu durumda eğitime düşen görev, öğrencinin, özgüveni yüksek ve başarılı bir birey olabilmesi için kendisine güç kazandıracak inançlara sahip olmasına yardımcı olmaktır.

En üst düzey olan kimlik düzeyi, öğrencinin kişisel gelişimi ve değişimindeki en önemli role sahiptir. Bu düzey, daha alt düzeyleri etkilediği için üzerinde önemle durulması gereken düzeydir. Kimlik düzeyinde öğrencinin kendisini ne şekilde ifade ettiği çok büyük bir dikkatle dinlenmelidir. Öğrencinin kimliğinde yapacağı herhangi bir değişiklik, otomatik olarak davranışlarına, yeteneklerine yansıtacak, çevresinin kendisini algılaması değişecektir. Burada hatırlanması gereken en önemli şey şudur. Tüm bu düzeyler içinde çevreyi değiştirmek, geçici olarak değişiklik yaratır. Eğer sorunlar kısıtlayıcı inançlardan ya da kimlikten kaynaklanıyorsa, kişi sorunları hep yanında taşır. Öğrenci, çalıştığı ortamdan şikayetçiye, bu şikayeti ortam değiştirdiği anda yok olur. Ancak çalgısında başarılı olmadığını ve kötü bir öğrenci olduğunu düşünüyorsa, bu sorun, öğrenci nereye giderse gitsin, onunla birlikte gelir. Sorunlarının farkına varılmadığını düşünen, kendisi ile ilgilenilmediği, değer görmediği duygusuyla hareket eden ya da yetenek, inanç ve kimlik düzeylerinde bocalama yaşayan öğrencilerde, bu durumun okulu bırakmaya, aldığı eğitimi yarıda kesmeye kadar gittiği unutulmamalıdır. Öğrencinin kişisel değişimine bu derece etki eden düzeylerden haberdar olan bir öğretmen, öğrenciyle iletişim sürecinde, sorunları daha çabuk fark edip çözümler üretebilir. Bu nedenle eğitimcilere çok büyük görev düşmektedir.

Kişisel değişim için dört şeyin gerçekleşmesi önemlidir. Ne istediğini bilmek (davranış), nasıl değiştireceğini bilmek (yetenek), onu değiştirmeyi istemek (inanç) ve onu değiştirebileceğini bilerek, değiştirmek için kendine şans tanımak (kimlik) (Dövücü, 2001:187).

Çalgı eğitimi sürecinde öğrencilerin kişisel değişimleri ve öğrenimleri üzerinde etkili olan düzeylerin neler olduğu bilinir ve bu eğitim sürecinde sorunlar yaşayan öğrencilerde, problemin hangi düzeyden kaynaklandığı belirlenirse, değişim, somut ve kalıcı olarak gerçekleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Biçer, T. (1999). *NLP - Kişisel Liderlik*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Dilts,R. (1990). *Changing Belief Systems with NLP*. United States of America: Meta Publications.
- Dilts,R.& Epstein,T.A. (1995). *Dynamic learning*. United States of America: Meta Publications.
- Dilts, R. (1998). *Modeling with NLP*. United States of America: Meta Publications.
- Dövcü, T. (2001). *Türkiye'den NLP ve Siberetik Uygulamaları*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Günay, E. (2006). *Müzik Sosyolojisi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Knight, S. (1999). *Uygulamalarla NLP*. (Çev: İ.G.Taffe). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- O'Connor, J. & Seymour, J. (1994). *Traning With NLP*. Great Britain: Thorsons.
- Özmenteş, S. (2005). Müzik Eğitiminin Boyutları ve Çalgı Eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (9)
- Revell,J & Norman,S. (2000). *In Your Hands NLP in ELT*. Great Britain: Safire Press
- Uçan, A. (1994). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (2005). *İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi*. (3.Baskı). Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Uslu, M. (2006). Türkiye'de Çalgı Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında ve Geliştirilmesinde Çoksesli Müzik Eğitimi Görüşü. *Müzik ve Bilim Dergisi*,(5).
- Yüksel, R. (2001). "Etkin Liderlikte Nöro Linguistik Programlama'nın (NLP) Önemi", Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.